

84501

Пархи у коней і спосіб їх лічення

Заходом і накладом Д. С. В. С.

oooo

Станиславів 1919.

oooo

Здрукарні Окр. Військ. Ком. в Коломиї
під управою Ореста Кузьми.

15k.

До найбільше поширених недуг, серед звірят, які в наслідок війни, пересування військ, браку паші, неупорядкування відносин, а часом в наслідок недбалости та незнання сути пошести, належать безперечно пархи у коней.

На жаль можна сказати, що нема в краю ні одної громади в котрійби вони незагніздилися. а про лікарські заходи та про виконання ветеринарійно-поліційних приписів годі на разі говорити.

Не від річи проте буде познакомити ширшій загал а головно інтересованих власників коней про причини хвороби та средства охорони проти пошести.

Пархи або короста (чухачка, свербячка) є то хвороба, яку спричинює маленький насікомець т. зв. мілик корости різних відмін з родини саркоптів, а яка лучається зарівно у людей як і звірят. Мілик корости є це оवाद який доходить до довготи 0.4 mm, так що можна його на чорній підкладці голим оком побачити. Міликів, які живуть на кони, є аж три роди, однак зі згляду на це, що вони викликають менше більше ті самі признаки хвороби, а лічення є однакове, поминаю описування кожного з осібна а обговоримо цей рід, який найчастійше приходить та найбільше приносить шкоди.

Мілик корости живе галапасно на шкірі і в шкірі животини, а діставшись поза звіря задержує сили животні довший час, зависимо від теплоти, 9 — 14 днів. В висшій температурі є дуже рухливий, скоро переноситься з предмету на предмет, з одного звіряти на друге, проте літом шириться пошесть скорійше, чим в зимі.

Діставшись якимсь способом на животину, острыми шелепами надгризає та підточує шкіру, розмножується та розлазиться скоро, викликає у звіряти сильну сверблячку; звіря перестає бути супокійним, починається дерти та кусати. В місцях, які навістили мілики, їжиться волос який відтак випадає. Діткнувшись можна відчути під пальцями маленькі гузички, які по часі замінюються в міхурчики. Відтак пукають, зливаються один з другим, на шкірі творяться безволосі латки, покриті струпками та лускою. Сверблячка, головно вечерами змагається з кожним днем, запалення шкіри шириться скоро, шкіра місцями начинає грубіти та мрщитися, звіря худне, перестає їсти, а в кінці, наколи не поробиться завчасу відповідних заходів, знесилене гине.

Подібні признаки приходять однак і при запаленню шкіри з інших причин, проте розпізнання пархів натрапляє нераз на трудности, та нераз для розслідження треба звертатись до мікроскопових дослідів, що має велике значіння в шпиталях для коней, где лучитись може, що коня діткнутого іншою хворобою шкірною, на підставі поверховного оглядання, вставиться між коні паршиві та наразиться його на зараження пархами. Для практичних цілій вистане звичайно ствердження низше наведених хворобових змін.

Пархи у коня починаються звичайно від голови та шиї або насаду хвоста та з сих місць поширюються далше. Підозрілими признаками будуть отже передше описані зміни на голові, шиї і насаді хвоста.

Сверблячка це одна з найважливіших признака яка проявляється несупокоєм звіряти, чуханням та гразенням себе, а наколи на шкірі, хочби еще покритій волоссям, вичуємо під пальцями гузички, а кінь чуханий на сьому місци маленькою прісочкою судорожними дрібними рухами долішної губи викаже своє вдоволення, тоді можемо мати певність, що маємо до діла з пархами.

Знаючи причину та природу хороби, легко відгадати, що треба робити, щоби коня, з неї вилічити. Річ отже в тім, щоби в якийсь спосіб забити насікомця. Лекше се зробити в початках хороби чим тоді як вона розійдеться по цілій шкірі та викличе глибші зміни, та ослабить коня до сего степеня, що примінення трійливих для насікомця ліків, може і в него викликати загальне затрутте та спричинити смерть.

Дуже важними суть средства обережности які при появі пархів належить зарядити. Проте за нім заподамо спосіб лічення, подамо передше спосіб охорони, щоб вони не поширювалися та не переносилися з коня на коня, з одної загороди до другої.

Обовязком властителя є про появу пархів повідомити сейчас своїх сусідів, які мають коні, та самому старатися о це, щоби паршивий кінь не сходився з иньшими чи то на пасовиську, чи при студни, або при иншій нагоді. Здорові коні належить вилучити від хорого, обмити

лугом та пильно наглядати чи не дають признаки сверблячки. Упряж з запаршивленого коня, накривання, щітку та згребло, словом усі предмети, з якими він стикався, вложити в гарячий луг, та полишити в нім найменше одну добу. Запаршивлену стайню належить докладно вичистити, пообмітати стіни та повалу, деревляні часті обмити гарячим лугом, відтак вибілити свіжо загашеним вапном, стараючись заліпити та замащувати усі щілинки, памятаючи о тім, що мілики розлазяться по всіх усядах, а залюбки пересиджують в щілинах стін та предметів, та чекають лишень нагоди щоб знова дістатися на шкіру звіряти.

Переведення висше наведених чинностей є одним з найважніших, зглядно перших з услівій, щоби лічення коня дало пожадані висліди, бо на ніщо не придасться вилічіння, наколи звіряти не охоронимо перед новим зараженням.

Не від річи буде вже на сім місци згадати, що дуже велику вагу належить класти на добре відживлювання паршивих коней. Лихе відживлювання — хто знає, чи не одна з причин так страшного поширення пошести, а досліди виказали що не допоможуть ніякі смаровила ані масти, наколи коня не будеться що так скажу, мастити зі середини та відповідно плекати. Загально відомо, що на слабо відживлювану животину лізе всяка язва, тому що в наслідок голоду звіря затрачує чуття на шкірі та не боронить доступу до ньої.

Лічення пархів, як уже згадано полягає на вбиттю насікомця, а зробимо це через примінення мастей, які мають для мілика корости трійливі свійства. Тому що складники мастей

суть рівночасно трійливими для організму звірячого, належить бути так при доборі як і при самім мащенню дуже обережним.

Ділання масти само собою розуміється збільшимо, наколи очистимо шкіру коня від пороху та луски, а це вдасться тим лекше, чим волос буде коротший. Пожаданим проте буде обстриження та вимиття шкіри милом та лугом; доперва тоді примінена масть буде мати лекший доступ до міликів, які укриті за верствою пороху або волосся легко перед нею можуть охоронитися.

•При доборі масти належить рівнож звернути увагу на загальний стан звіряти, бо лишень сильніші звірята, знесуть острійші втирання, а слабосильні та зниділі можуть від них самі потерпіти.

Рівнож уважати треба на степень та час тревання хвороби. В легких, себто початкових случаях, вистане наколи коня кілька разів обмиється лугом та милом, а відтак перемиється розчином якогось дезінфекційного средства як 2% розтвором креоліни, лізолю, сентноформу, і т. п., дбаючи рівночасно о добру поживу та чистоту в стайні.

Тяжше вже буде лічити наколи, по занедбанню признаки запалення шкіри обіймуть більші простори, а вже не буде мови про лічення, наколи виступить згрубіння шкіри по цілім тілі, то звіря так знидіє, що не знесе хочби й найслабшої масти.

До найбільше уживаних мастей належать слідуючі:

Сірчанна масть, в склад якої входять сірка — вазеліна й поташ (Sulfur. Sublim. 18 Kal. Carbonic Vaseline Flav. 120).

Віденський лінімент, смаровило з звичайною дьогтю, сірки, шарого мила та спириту.

Мішанина дьогтю і вапна з водою (1 часть дьогтю, 10 вапна 100 води).

По попереднім вимиттю коня належить одною з названих мастей мастити шкіру проти волосся і відповідно до стану здоровля коня поділити мащення на 2 або 3 рази — смаруючи одного дня передню а другого задню часть тіла, зглядно першого дня голову шию та груди, друго дня туловище а третього дня зад, бо через необережне насмаровання цілого тіла може наступити загальне затруття. Заходи повторяється в відступах 7—8 день так довго аж зникне свербячка, а хора шкіра змякне та начнеться покривати волосками.

В послідних часах примінено до лічення пархів рівнож ропу нафтову (кипячку), а що її ще найлекше дістати, обговоримо ширше спосіб її примінення.

До лічення не уживається її чистою, але мішається з вапнянною водою, тому що ропа ропіне рівна, а з деяких шибів заключає в собі тільки дряжнячих середств, що викликає нераз сильні запаління а та навіть обмірання шкіри.

Воду вапнянну приготівлюється як слідує. — Гаситься 1 kg. вапна літною водою та доливається до загашеного вже вапна поступенно воду, аж до скількоски 15 л. Відтак відставляється розчин, та ждється, аж вапно осядеся а над осідом лишиється верства прозорого жовтавого плину, с. е. вапнянної води, яку відливається до приготованого начиння а до вапна доливається знова 15 л. води, відставляється і доливається аж дістанеться 30 л. вапнянної води.

Мішанину кипячки з вапнянною водою приготавлиється безпосередно перед мащенням коня а тому що кипячка лишень в висшій температурі добре мішається, ogrіваємо воду до 20—25 степенів. Кипячка легко запальна тож з огнем муситься бути дуже обережним,

До 30 літрів вапняної води додається 20 літрів ропи та мішається так довго, аж повстане одностайна мішанина темно брунатньої краски.

Мішаниною цею маститься обстриженого та умитого коня, по половині або лишень третину тіла, зависимо від стану здоровля звірят.

Хотя вода вапнянна зменшує draжнічі та трійливі свійства ропи, належить безпосередно по намащенню дуже уважати на заховування коня. Наколи він стане несупокійним або стратить охоту до їди, сейчас належить його умити та намастити якимсь товщом як несолене перетоплене сало або васеліна. Звичайно коні намащення не відчувають, часом однак в кілька днів по намащенню творяться на шкірі опухлини. Відповідно до цього належить здержатися з другим мащенням, яке звичайно по 6—8 днях належить повторити.

Звичайно уже по першім заході шкіра коня стає гладша та м'якша, струпки та луска зникає, а по яких 4 неділях бачиться наглядний вислід лічення. Досліди виказали, що підчас лічення кипячкою кінь дуже спадає з тіла, проте в цім случаю, як хочеться мати добрі вислиди, муситься уважати дуже на відживлювання та не жалувати доброго та видатнього оброку.

Місто ропи уживають деякі нафти з вапнянною водою. Спосіб лічення той сам що й при ропі.

В найновішій часі найшов в німецькій армії примінення до лічення пархів газ а імен-но двоокисень сірки.

Відносна література дуже скупа, бо цей спосіб лічення находився доперва в стадії дослідів; висліди однак були вдоволяючі а після деяких авторів переходять усякі очидання.

Тому, що і в нас дається відчувати брак ліків, а застосування цього газу не повинно натрапити на трудности та дасться усяди примінити, подаю понизше короткий нарис способу лічення, полишаючи подробиці та улпшення отвертими для дальших дослідів.

Двоокисень сірки є це газ, який вивязується при спалюванні сірки або руди сірчаної на вільнім воздуху. Є це газ 2 рази тяжший, чим воздух, пекучого, неприємного запаху, незапальний, який під тисненням 2-ох атмосфер або в температурі 8°C переміняється в безбарвний плин. Безводний не нагризає металів, в воді розпускається дуже легко, на що в приміненню його як ліку не належить забувати.

Лічення пархів полягає рівнож і в цім случаю на виставленню шкіри коня через обкурювання а тим самим і міликів користи на трійливе ділання газу. Висша теплота сприяє діланняю. В температурі $25\text{—}40^{\circ}\text{C}$ мілики стаються рухливішими, в наслідок чого живіша у них виміна матерії та газів. Тимсамим і ділання газу який вони приймають дишними органами буде тим певніше, чим температура окруження буде висша.

Наведені обставини легко осягнути через сконструювання відповідно замкнутої газової комори (Gaszelle). Будова її цілком проста, лишень при виборі матеріалу належить брати

під увагу його пропускаємість для газу та води. Надається до будови, мур сухий, огнетревала папа а в остаточности і дошки, які перед вогнем належить добре убезпечити.

Довгість комори не повинна бути довша чим 2 м., широкість 1:20 м., а високість 1:80 м. В вузшій стіні комори належить умістити добре прилягаючі двері, через котрі можнаб коня задом до комори затрутити, щоби голова коня могла бути на дворі і кінь міг дихати воздухом независимо від газу, в комірці витинається в дверях отвір так завеликий, щоби звіря могло легко голову та шию пересунути, задержуючи для цих послідних повну свободу рухів. Щоби замкнути щілини, які повстають між шиєю а краями отвору в дверох, а через які мігби газ утікати, осматрюється цей отвір міхом з густого для газу непроходимого полотна. Міх цей ушитий на подобу стятого стіжка, пригадуючий форму високого ковніра, має два, менший і більший, відповідаючий обом підставом стіжка, протилежні отвори, з котрих один, себто більший, пришивається або прибивається щільно до отвору в дверях, а другий менчий осматрюється очкурком, найкраще гумовим, який опісля, по натягненню міха через голову коня обв'язується тісно около шиї коня зараз за насадом голови.

Долівку комори яка повинна бути з твердого непромакального матеріалу належить осмотрити в ровець для відпливу течі, та за всігди сухо удержувати. До випускання газу полишаєсь в задній стіні на самій долівці уміщений отвір з затичкою.

На деякі труднощі натраплялоб доведення газу до комори, щоб він для окруження не був небезпечним.

В Німеччині мож його дістати в плиннім стані, замкненім в подовгастих сталевих фляшках, в яких він легонько нагрітий перемінюється в газ та відповідними рурками та в відповідній скількості дістається до комори. Для нас на жаль такий спосіб неможливий, проте мусимо звернутися до витворювання його через безпосереднє спалювання сірки в коморі. В тій цілі в одній бічній стіні комори у висоті 1 метра полишаємо мале віконце з ввнутри закратоване а зовні щільно замкнене зашкеленими дверцями. У віконце це вставляємо начиння з гарячою сіркою. Витворений при спалюванню газ спливає відтак до комори. Звертаю уже тут увагу на це, що сірку запалюється аж тоді, наколи кінь знаходиться уже в коморі. Щоби осягнути в коморі відповідну температуру, належить її ogrіти а на це є много способів, чи то через безпосереднє доставлення печі, або через перепровадження через комору рур від палениска. Щоби знати, як загорячо в коморі, належить вставити в відповіднім отворі термометер, з котрого можнаби відчитувати високість температури.

Безпосередно перед впровадженням обстриженого коня до комори, належить висмарувати голову та шию якоюсь з мастей, про які вже була мова передше, відтак впровадити коня до комори, натягнути мішок, та обв'язати наоколо шиї, а переконавшись, що газ нікуди не буде втікати запалити сірку. Після одних вистане держати коня в коморі 1 годину, після других коротше, а не менше чим $\frac{1}{2}$ години, при чім належить звертати увагу на заховування зв'язати, контролюючи від часу до часу пульс на вилицях до якого мається легкий до-

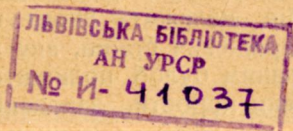
ступ. На одного коня вистане спалити 150—200 гр. сірки. Обкурювання належить повторити по 6—8 днях. — Наколи кінь в комірці підчас обкурювання віддасть моч, належить обкурювання перервати, тому що вода вхляняє витворений двокисень сірки та ціла праця на ніщо не придасться.

Спосіб лічення як з наведеного бачимо дуже дешевий, та не вимагає ніякого миття ані перед ані по обкурюванню. Виплатиться однак лишень тоді наколи є більше паршивих коней до лічення, та може бути браний під увагу в шпиталях для коней, або в громадах, які понесуть будь що будь досить значні кошти будови газових комірок, та постараються о факховий нагляд лічення, яке ляїкови годі повірити. В поборюванню пошести має він ще і ту додатню сторону, що не лишень коні паршиві але і підозрілі о пархи, себто коні, які були з паршивими в стичности, або стояли в запаршевлених стайнях, піддавши обкурюванню легко можна обеззаразити.

Вилічивши пархи в який небудь з висше поданих способів, належить знова перевести докладне обеззараження стайні, яку відтак для певности пожаданим булоб полишити порожною, щоби мілики корости, заховані где небудь в щілинах при життю вигинули. Поза звірятами позістають вони як уже згадано при життю 14 днів, тож передержавши вичещену стайню два тижні неуживаною, можна уже сміло і здорові коні до неї впровадити.

Не від річи буде ще згадати, що пархи з коней дуже легко переносяться на людей, тож заняті при ліченню та при обходженню

коней люди, повинні по кожній стичности з хорим звірятем руки вимити милом а одіж змінити згідно вичистити, з тої хочби причини, щоб самим не заразитися та не стати переносником пошести.

И.41.037

90

84501

Пархи у коней
і спосіб їх лічення

Заходом і накладом Д. С. В. С.

oooo

Станиславів 1919.

oooo

З друкарні Окр. Військ. Ком. в Коломиї
під управою Ореста Кузьми.